



SCHIJNDRACHT IS EEN GEDUCHT PROBLEEM

Wanneer er zich, al dan niet na dekking of inseminatie, in de baarmoeder een hoeveelheid steriele vloeistof ophoopt zonder dat er sprake is van dracht, spreekt men van schijndracht. Bij geiten komt het voor bij 5 tot 20% van de dieren. Je kan de aandoening vroegtijdig ontdekken door gedekte of geïnsemineerde geiten vroeg in de dracht echografisch te laten controleren op dracht. – *Hilde Nelis, UGent*

Geiten worden al eeuwenlang wereldwijd gehouden voor de melk en het vlees. Het is een taaie diersoort die zich in sobere omstandigheden kan handhaven en voortplanten. In de middeleeuwen was de geit de belichaming van de duivel, waardoor dit dier (en haar producten) weinig populair waren. Toen maakte bijgeloof plaats voor snobisme en werd zij bestempeld als de 'koe van de arme man'. Hoewel de geitenhouderij een redelijk kleine sector is, neemt het aantal geiten in België en de buurlanden de laatste jaren toe. De toename van geiten is het gevolg van een verhoogde vraag naar geitenmelk, en vooral naar diverse geitenkazen. Ook spelen de problemen in de varkenssector en de opgelegde melkquota in de rundveesector een rol.

Vruchtbaarheidsstoornis

Schijndracht komt frequent voor bij geiten, honden, katten, konijnen en muizen en ook af en toe bij de mens. Bij

schapen wordt het zelden gezien. Schijndracht is eigenlijk een normaal verschijnsel in de natuur. De meeste schijndrachtige dieren geven ook (een weinig) melk. Zo helpen zij de nakomelingen van kudde- of roedelgenoten groot te brengen. Aangezien schijndrachtige dieren geen lammeren en geen of te weinig melk produceren, en dus een verliespost betekenen voor de geitenhouder, wordt schijndracht beschouwd als een vruchtbaarheidsstoornis.

Wanneer er een steriele vloeistof ophoopt in de baarmoeder zonder dat er zich een foetus of vruchtvlies ontwikkelt, spreken we van schijndracht. De hoeveelheid vloeistof kan bij de geit variëren van 100 ml tot 5 l en kan in sommige gevallen in enkele weken tijd oplopen tot meer dan 10 l! Op het eerste gezicht lijkt de geit drachtig omdat de buikomvang toeneemt. In andere gevallen neemt de buikomvang niet toe en kan je deze aandoening enkel met een echografie vaststellen. De uier

vergroot maar de melkproductie is meestal laag of afwezig. Aan het einde van de veronderstelde drachtigheid lammert het dier echter niet af. De aandoening komt voor binnen en buiten het dekseizoen. Een schijndrachtige geit behoudt een goede eetlust en ziet er niet ziek uit. Na dekking of inseminatie wordt de geit niet meer bronstig en voelt en toont zich drachtig, hoewel dit niet zo is. Schijndracht kan echter ook voorkomen bij niet-gedekte geiten. Deze worden dan niet ritsig. De duur van de schijndracht is nogal uiteenlopend. Als er geen dekking heeft plaatsgevonden, duurt dit meestal slechts ongeveer 21 dagen (de lengte van een cyclus). Na dekking duurt dit ongeveer even lang als een gewone dracht (ongeveer 150 dagen), hoewel het mogelijk is dat de baarmoeder zich ledigt vóór de verwachte aflammerdatum. De baarmoeder trekt samen en ledigt zich van haar inhoud, de zogenaamde cloudburst (wolkbreek). Er is dan

een overvloedige heldere tot crèmekleurige, waterige vaginale uitvloeit te zien en een afname van het buikvolume.

Wat zijn de oorzaken?

We weten nog niet precies wat de oorzaak van schijndracht is. Het mechanisme waardoor schijndracht optreedt is als volgt: bij elke cyclus rijpen er bij de geit één tot 3 eicellen, elk in een follikel op de eierstokken. Die follikels produceren oestrogenen die ervoor zorgen dat de geit tekenen van ritsigheid vertoont. Nadat die eicellen gerijpt zijn, barsten de follikels open (ovulatie) en worden ze door de eileider opgevangen. Na dekking of inseminatie ontstaat er een embryo dat via de eileider naar de baarmoeder wordt getransporteerd. Het litteken dat achterblijft op de eierstokken (geel lichaam) nadat een follikel is gebarsten, produceert het zwangerschapshormoon progesteron. Progesteron zorgt ervoor dat de baarmoeder wordt klaargemaakt voor de innesteling van het embryo. Wanneer er geen embryo in de baarmoeder aanwezig is, produceert de baarmoeder prostaglandines waardoor het gele lichaam vernietigd wordt. Hierdoor stopt de progesteronproductie waarna er weer nieuwe eicellen kunnen rijpen. De geit zal dan opnieuw ritsig worden. Soms gebeurt het dat een geel lichaam niet wordt afgebroken, waardoor de progesteronproductie gewoon doorgaat ook al is er geen embryo aanwezig of is het embryo afgestorven. De oorzaak van dit fenomeen is nog niet bekend. Door de voort-

.....
Schijndracht komt voor op meer dan 80% van de bedrijven.
.....

urende productie van progesteron wordt de schijndracht in stand gehouden en wordt de baarmoeder gestimuleerd om vocht te produceren. De hoeveelheid vloeistof kan bij de geit in enkele weken tijd oplopen tot meer dan 10 l. Daardoor neemt het buikvolume toe waardoor de geit drachtig lijkt.

Risicofactoren

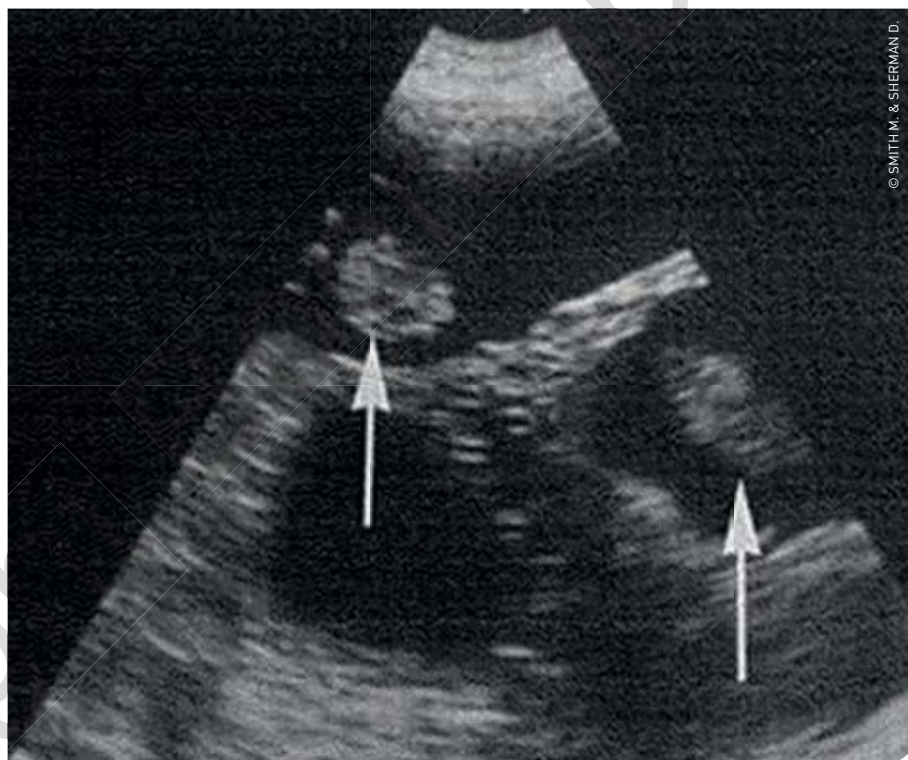
Schijndracht is de meest voorkomende oorzaak van niet ritsig worden bij melkgeiten. Het aantal gevallen van schijndracht kan variëren van bedrijf tot bedrijf en van jaar tot jaar op hetzelfde bedrijf. Het zou voorkomen op meer dan 80% van

de bedrijven. Per bedrijf wordt gemiddeld bij 2 tot 10% van de dieren schijndracht waargenomen. Er zijn gevallen gekend waar 20 tot zelfs 40% van de geitenstapel aangetast is.

De aandoening wordt het meest waargenomen bij melkgeiten, hoewel elke geit van elk ras schijndrachtig kan worden. Het komt het meest voor bij geiten die al meerdere keren lammerden en minder bij jaarlingen. Ook geiten die doorgemolken worden, zijn vaker schijndrachtig. Hoe ouder het dier wordt, hoe groter de kans op schijndracht. Geiten die pas laat ritsig worden, hebben meer risico op schijndracht. Ook bij kunstmatige inseminatie, of wanneer men door te sponsen of door de toediening van hormonen kunst-

meren geen lammeren op de wereld zet maar er wel tot meer dan 10 l helder tot vlokkerig wit tot crèmekleurig vocht naar buiten komt, dan is de diagnose duidelijk. Wanneer de schijndracht eindigt tijdens de eerste maand van de 'dracht' is er meestal alleen wat bloederige vaginale uitvloeit te zien. Dit kan echter niet onderscheiden worden, van vroege embryonale sterfte waarbij het jonge embryo en de vruchtvliezen worden afgedreven, tenzij de geit niet gedekt is.

Om een melkgeitenbedrijf optimaal te laten renderen zijn een goede bedrijfsvoering en een optimale vruchtbaarheid van de dieren noodzakelijk. Hiervoor is een intensieve diergeneeskundige begeleiding onontbeerlijk. Door zo vroeg



Echografisch beeld van een geit 40 dagen na dekking, drachtig van een tweeling (witte pijlen).

matig de ritsigheid probeert op te wekken, neemt de kans op schijndracht toe.

Is schijndracht erfelijk?

Er is nog nooit sluitend bewezen dat schijndracht erfelijk is, hoewel resultaten van onderzoeken wel in die richting wijzen. Dochters van geiten die schijndrachtig geweest zijn, blijken meer kans te hebben om ooit schijndracht te vertonen. Er is dus een erfelijke aanleg voor het ontwikkelen van schijndracht. Bij een niet-gedekte geit die niet ritsig wordt, is schijndracht een van de meest voorkomende oorzaken. Wanneer een geit rond de verwachte datum van aflam-

mogelijk na dekking of inseminatie na te gaan of de geit al dan niet (schijn)drachtig is, kunnen tot 5 maanden (die anders verloren gaan) worden gewonnen en wordt de productiederving zo laag mogelijk gehouden. Dracht bij geiten (en schapen) kan worden vastgesteld door de echoscopie. Vanaf 40 tot 70 dagen gebeurt dit met een sectoriële sonde in de flankstreek, dicht bij de uier. Om het echografisch onderzoek efficiënt en rustig te laten verlopen, worden de geiten het best in de melkstal gezet en wordt er wat krachtvoer gegeven. De dieren staan dan dicht tegen elkaar en de dierenarts hoeft niet telkens te bukken. Voor het

vroegtijdig onderkennen van schijndracht heeft scannen vóór dag 40 geen zin aangezien dan schijndracht en gewone dracht niet kunnen worden onderscheiden. In beide gevallen is een kleine baarmoeder zichtbaar gevuld met een beetje vocht. Het beste kan het echogra-



Echografisch beeld van een baarmoeder van een geit met schijndracht. De met helder tot troebel vocht (zwart) gevulde compartimenten zijn duidelijk te zien.

fisch onderzoek uitgevoerd worden tussen 40 en 70 dagen na dekking. Niet alleen om een onderscheid te kunnen maken tussen dracht en schijndracht maar ook omdat de drachtcontrole dan slechts eenmaal per maand hoeft te gebeuren en het zo goed te combineren is met het maandelijks bedrijfsbezoek. Als niet bij alle geiten een bok gelopen heeft moeten ook die geiten gescand worden. Schijndracht komt immers vaak voor in de doormelkgroep. Bij het scannen ter hoogte van de linker- en de rechterflank zien we dat de baarmoeder gevuld is met vocht (zwart op het echobeeld) terwijl er geen foetus of vruchtvliezen (wit-grijs) aanwezig zijn. In het vocht kunnen er witte vlekken te zien zijn die als sneeuwvlokken neerduwarrelen als de buik van de geit heen en weer wordt geschud.

Hoe behandelen?

De schijndracht wordt in stand gehouden door de productie van progesteron in het gele lichaam. Om het gele lichaam te laten verdwijnen, zal de dierenarts de schijndracht beëindigen door de geit tweemaal met prostaglandines in te spuiten met een tussenperiode van 12 dagen. Het progesteron gehalte in het

bloed zal dalen en de geit zal ritsig worden. Hierdoor wordt een 'bevalling' opgewekt. De baarmoeder trekt samen en zal zich legen. Nadien kan de geit opnieuw gedekt of geïnsemineerd worden.

Wat zijn de gevolgen van schijndracht?

Als de schijndracht niet onderkend wordt, betekent dit dat er tot 5 maanden verloren kunnen gaan zonder de opbrengst van lammeren en melk. Een milde vorm van baarmoederontsteking (endometritis) kan ook voortkomen uit een vroegere schijndracht. Dit kan de oorzaak zijn van onvruchtbaarheid en het verkorten van de periode tussen 2 ritsigheden. Nadat een geit tweemaal met prostaglandines is ingespoten, is het drachtigheidspercentage goed (85%). Zo'n 5% van de geiten wordt nogmaals drachtig. ■

[Hilde Nelis is als dierenarts verbonden aan de vakgroep Verloskunde, Voortplanting en Bedrijfsdiergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent.](#)